

L'heroi del piolet

El 20 d'agost farà seixanta anys que l'agent català del NKVD soviètic, Ramon Mercader, va matar a cops de piolet el dirigent comunista Lev Trotski. L'assassí mai no va confessar la seva veritable identitat.

El despatx que Lev Davídvitx Bronstein, més conegut per Lev Trotski, tenia a Coyoacán, prop de Mèxic DF, es conserva tal era ara farà seixanta anys. És la peça destacada de la casa-museu que porta el nom d'un dels polítics comunistes més representatius que hi hagi hagut. L'estança és rectangular, amb trespol de fusta, i al bell mig hi ha la taula i la cadira en què seia Trotski per treballar en la seva particular "revolució permanent". L'home dedicava de vuit hores diàries a deu a l'estudi, a la correspondència personal, a fer articles per a revistes i a escriure

un llibre que mai no no havia d'acabar. Era una duríssima biografia del seu màxim enemic: Josif Stalin.

I va ser precisament Stalin qui va enviar un agent d'origen català, a liquidar l'antic company de lluita; l'home que havia organitzat l'Exèrcit Roig i que havia estat un dels principals estrategs de la guerra civil que va seguir a la Revolució d'Octubre; l'home que havia estat el primer ministre d'Estrangers de la Unió Soviètica; l'home que havia llançat la consigna "Tot el poder per als soviets", però que també havia gosat criticar el màxim mandatari

bolxevic, especialment sobre l'establiment del comunisme en un sol estat. Llavors va ser quan la política de mà de ferro del georgià el va obligar a exiliar-se en una sèrie de països fins que va acabar a Mèxic l'any 1937.

Per què a Mèxic? Doncs perquè Trotski tenia una bona relació amb la parella de pintors Diego Rivera i Frida Kahlo, que havien intercedit per ell al president mexicà Cárdenas, que li va concedir asil i protecció. Després de dos anys de viure a Mèxic DF, el polític va haver de canviar de residència per un assumpte de fal·lilles, precisament amb Frida

Ramon Mercader un dia després que assassinara Lev Trotski (a la foto petita). L'agent soviètic va ser condemnat a vint anys de presó.

A la foto de l'esquerra, Ramon Mercader reconstrueix l'atemptat a Trotski al seu despatx Coyoacán deu dies després. A la dreta, Lev Trotski mort a la seu de la Creu Verda de Mèxic.

Kahlo, la dona de Rivera. Amb l'esposa es va traslladar a Coyoacán, avui un suburbi del monstre de més de quinze milions d'habitants en què s'ha convertit Mèxic DF.

El periodista belga atractiu. En certs ambients intel·lectuals i universitaris dels Estats Units, sobretot de Nova York, el comunisme hi havia arrelat. I també, com a tot arreu, hi havia partidaris de Trotski, i les desavinences entre aquest i Stalin es reproduïen entre els seguidors. La jove estudiant nord-americana Silvia Ageloff era una trotskista convençuda, que tenia accés a l'entorn mexicà del polític. Durant un viatge a París va fer una coneixença que després resultà fatal per al seu admirat mestre. Era un jove ben plantat. Es feia dir Jacques Mornard, tenia vint-i-set anys i explicava que era periodista belga. En realitat era Ramon Mercader i del Río, que disfressat de reporter, duia a terme una missió com a agent del Comissariat del Poble pels Afers Interiors (NKDV). Mercader havia anat a parar a Rússia amb sa mare, Caritat del Río, militant, com ell, del PSUC i relacionada amb els serveis secrets russos. Silvia es va encaterinar d'aquell jove belga amb tant de *charme* i se'l va endur a l'altra banda de l'Atlàntic. Havia començat el compte enrere.

El noi, culte i educat, s'havia guanyat la confiança de Trotski i de la gent que l'envoltava. En companyia de la xicota, sovint-

java la casa del polític rus. La calorosa tarda del 20 d'agost de 1940, Mercader va trobar Trotski fora el pati, donant menjar als conills. Van entrar plegats a dintrre el despatx per llegir un article, que el suposat periodista havia escrit. Es van asseure un a cada cantó de l'escriptori. De cop, Mercader es va aixecar i va fer un tomb al voltant de la taula per mirar per sobre l'espatlla de la

Teresa Pàmies, militant del PSUC els anys 30, va resumir-ho el 1978 en un article a la revista 'Triunfo': "Aleshores, tots érem Stalin."

víctima, les correccions que anava apuntant. L'agent va treure's un piolet que duia amagat entre la roba i l'hi va enfonsar tant com va poder al crani. Els crits d'un Trotski ferit de mort van alertar la seva dona i els guardians de la casa, que van detenir l'assassí. L'agent va ser condemnat a vint anys de presó, durant els quals sempre va mantenir la falsa identitat i el motiu de l'agressió, que ningú no es creia: ell era trotskista i s'havia acalorat discutint de política amb el mestre.

Teresa Pàmies, militant del PSUC els anys 30, va escriure, en un article publicat a la revista *Triunfo* l'any 1978, que "Aleshores, tots érem Stalin". Una definició clara i concisa de l'estalinisme. I el fet cert és que "els i les Stalin" actuaven com si de veritat fossin una sola persona, un sol cervell, al servei de l'única causa possible. Si no ho feien, tothom en sabia les conseqüències: Sibèria, l'exili o la mort

Durant aquells anys l'enorme energia mobilitzadora que l'estalinisme va ser capaç de moure per aturar els nazis, també va servir per neutralitzar la més mínima dissidència. Pel que fa al trotskisme, s'equiparava, ras i curt, al nazisme. Així, el convençut Ramon Mercader podia haver estat suplantat per qualsevol altre, d'una multitud de voluntaris que hauria omplert a vessar la Plaça Roja de Moscou. L'existència d'una generació idealista, lluitadora i compromesa, però també dogmàtica, va ser un terreny abonat per a una ideologia que considerava que el millor adversari era l'adversari mort. Ramon Mercader va conservar fins a la seva, de mort, esdevinguda a Cuba l'any 1978, l'Estrella d'Or que li havia estat atorgada com a Heroi Nacional de la Unió Soviètica.

Podríem concloure dient que l'assassí de Trotski va ser Stalin, l'executor Mercader i els perjudicats, probablement, el comunisme i la seva causa.

Miquel Darnés / Jordi Feixas